

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE	5
PREFAȚĂ	7
ABREVIERI	9
TITLUL PRELIMINAR	
CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND PROCEDURA PENALĂ	
ȘI PROCESUL PENAL	11
<i>Secțiunea I. Activitatea judiciară penală în România</i>	11
<i>Secțiunea a II-a. Procesul penal – noțiune, scop, fazele procesului penal</i>	11
<i>Secțiunea a III-a. Știința dreptului procesual penal</i>	14
TITLUL I, PRINCIPIILE ȘI LIMITELE APLICĂRII LEGII	
PROCESUAL PENALE	17
Capitolul I. Principiile dreptului procesual penal	17
<i>Secțiunea I. Principiul legalității procesului penal</i>	18
<i>Secțiunea a II-a. Principiul separării funcțiilor judiciare</i>	19
<i>Secțiunea a III-a. Principiul prezumției de nevinovăție</i>	22
<i>Secțiunea a IV-a. Principiul aflării adevărului</i>	24
<i>Secțiunea a V-a. Principiul ne bis in idem</i>	26
<i>Secțiunea a VI-a. Principiul privind obligativitatea punerii în mișcare</i> <i>și a exercitării acțiunii penale</i>	28
<i>Secțiunea a VII-a. Principiul privind caracterul echitabil și termenul rezonabil</i> <i>al procesului penal</i>	30
<i>Secțiunea a VIII-a. Principiul privind dreptul la libertate și siguranță</i>	33
<i>Secțiunea a IX-a. Principiul dreptului la apărare</i>	35
<i>Secțiunea a X-a. Principiul respectării demnității umane și a vieții private</i>	37
<i>Secțiunea a XI-a. Principiul limbii oficiale și dreptul la un interpret</i>	39
Capitolul II. Aplicarea legii procesuale penale în timp și în spațiu	42
TITLUL II. ACȚIUNILE ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL	44
Capitolul I. Acțiunea penală	45
Capitolul II. Momentele desfășurării acțiunii penale	47
<i>Secțiunea I. Punerea în mișcare a acțiunii penale</i>	47
<i>Secțiunea a II-a. Exercițarea acțiunii penale</i>	48
<i>Secțiunea a III-a. Stingerea acțiunii penale</i>	48

<i>Secțiunea a IV-a. Continuarea procesului penal la cererea suspectului sau a inculpatului</i>	57
Capitolul III. Acțiunea civilă	58
<i>Secțiunea I. Obiectul, scopul și subiecții acțiunii civile în procesul penal</i>	59
<i>Secțiunea a II-a. Condițiile de exercitare a acțiunii civile</i>	61
1. Existența unei fapte ilicite cauzatoare de prejudicii materiale sau morale	61
2. Existența unui prejudiciu material sau moral	61
3. Fapta ilicită să fie săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege	61
4. Prejudiciul să fie cert și să nu fi fost reparat.....	62
5. Existența unui raport de cauzalitate între faptă ilicită și prejudiciu cauzat.....	62
6. Manifestarea de voință a persoanei vătămate	63
7. Procesul penal prin soluționarea cauzei civile să nu depășească o durată rezonabilă.....	63
<i>Secțiunea a III-a. Exercițarea acțiunii civile</i>	64
<i>Secțiunea a IV-a. Introducerea în procesul penal a părții responsabile civilmente</i>	65
<i>Secțiunea a V-a. Rezolvarea acțiunii civile în procesul penal</i>	66
<i>Secțiunea a VI-a. Autoritatea hotărârii penale în procesul civil și efectele hotărârii civile în procesul penal</i>	67
TITLUL III. PARTICIPANȚII ÎN PROCESUL PENAL	69
Capitolul I. Participanții în procesul penal	69
<i>Secțiunea I. Organele judiciare</i>	69
1. Organele de cercetare penală	70
2. Organele de cercetare penală speciale	73
3. Procurorul	74
4. Acte încheiate de unele organe de constatare	76
5. Instanțele judecătorești	79
6. Judecătorul de drepturi și libertăți	82
7. Judecătorul de cameră preliminară	82
<i>Secțiunea a II-a. Avocatul</i>	82
<i>Secțiunea a III-a. Părțile în procesul penal</i>	83
<i>Secțiunea a IV-a. Subiecții procesuali principali</i>	83
<i>Secțiunea a V-a. Alți subiecți procesuali</i>	83
Capitolul II. Competența organelor judiciare	84
<i>Secțiunea I. Competența funcțională (ratione officii)</i>	84
<i>Secțiunea a II-a. Competența materială (ratione materiae)</i>	86
<i>Secțiunea a III-a. Competența după calitatea persoanei (ratione personae)</i>	88
<i>Secțiunea a IV-a. Competența teritorială (ratione loci)</i>	89
<i>Secțiunea a V-a. Prorogarea de competență</i>	92
<i>Secțiunea a VI-a. Procedura de reunire a cauzelor (art. 43-45)</i>	92
<i>Secțiunea a VII-a. Disjungerea cauzelor</i>	94

<i>Secțiunea a VIII-a. Excepțiile de necompetență</i>	94
<i>Secțiunea a IX-a. Competența în caz de schimbare a încadrării juridice sau a calificării faptei (art. 49 C. pr. pen.)</i>	95
<i>Secțiunea a X-a. Declinarea competenței</i>	96
<i>Secțiunea a XI-a. Conflictul de competență (art. 51 C. pr. pen.)</i>	97
<i>Secțiunea a XII-a. Chestiunile prealabile (art. 52 C. pr. pen.)</i>	98
<i>Secțiunea a XIII-a Incompatibilitatea și strămutarea</i>	100
1. Incompatibilitatea judecătorului, a procurorului, a organului de cercetare penală, a magistratului-asistent și a grefierului	101
2. Abținerea	105
3. Recuzarea	108
4. Strămutarea și efectele acesteia (art. 71-76 C. pr. pen.)	109
Capitolul III. Subiecții procesuali principali și drepturile acestora	113
Secțiunea I. Suspectul	113
Secțiunea a II-a. Persoana vătămată	115
Capitolul IV. Inculpatul și drepturile acestuia	118
Capitolul V. Partea civilă și drepturile acesteia	120
Capitolul VI. Partea responsabilă civilmente și drepturile acesteia	122
Capitolul VII. Avocatul. Asistența juridică și reprezentarea	124
<i>Secțiunea I. Avocatul</i>	124
<i>Secțiunea a II-a. Drepturile avocatului suspectului sau inculpatului</i>	127
<i>Secțiunea a III-a. Asistența juridică a persoanei vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente</i>	128
<i>Secțiunea a IV-a. Reprezentarea</i>	129
TITLUL IV. PROBELE, MIJLOACELE DE PROBĂ ȘI PROCEDURELE PROBATORII	131
Capitolul I. Reguli generale	132
<i>Secțiunea I. Obiectul probațiunii</i>	134
<i>Secțiunea a II-a. Sarcina probei</i>	135
<i>Secțiunea a III-a. Administrarea probelor</i>	136
<i>Secțiunea a IV-a. Principiul loialității administrării probelor (art. 101 C. pr. pen.)</i>	140
<i>Secțiunea a V-a. Excluderea probelor obținute în mod nelegal (art. 102 C. pr. pen.)</i>	141
<i>Secțiunea a VI-a. Aprecierea probelor (art. 103 C. pr. pen.)</i>	142
Capitolul II. Mijloacele de probă	144
<i>Secțiunea I. Audierea persoanelor</i>	144

1. Declarațiile suspectului sau ale inculpatului (art. 107 și urm. C. pr. pen.).....	144
2. Audierea persoanei vătămate (art. 111 C. pr. pen.)	147
3. Audierea părții civile și a părții responsabile civilmente.....	148
4. Audierea martorilor (art. 114-124 C. pr. pen.).....	148
5. Protecția martorilor (art. 125-130 C. pr. pen.).....	151
6. Confruntarea (art. 131 C. pr. pen.).....	152
<i>Secțiunea a II-a. Identificarea persoanelor și a obiectelor</i> <i>(art. 132-137 C. pr. pen.).....</i>	153
<i>Secțiunea a III-a. Metode speciale de supraveghere sau cercetare</i>	154
1. Obținerea datelor privind tranzacțiile financiare (art. 146 ¹ C. pr. pen.).....	158
2. Reținerea, predarea sau percheziționarea trimiterilor poștale (art. 147 C. pr. pen.).....	158
3. Utilizarea investigatorilor sub acoperire sau cu identitate reală și a colaboratorilor (art. 148 C. pr. pen.).....	159
4. Participarea autorizată la anumite activități (art. 150 C. pr. pen.)	160
5. Livrarea supravegheată (art. 151 C. pr. pen.)	161
6. Obținerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului	162
<i>Secțiunea a IV-a. Conservarea datelor informatice</i>	162
<i>Secțiunea a V-a. Percheziția și ridicarea de obiecte și înscrisuri</i> <i>(art. 156-171 C. pr. pen.).....</i>	163
1. Percheziția domiciliară	163
2. Alte forme de percheziție.....	166
2.1. Percheziția corporală (art. 165-166 C. pr. pen.).....	166
2.2. Percheziția informatică (art. 168 C. pr. pen.).....	167
3. Ridicarea de obiecte și înscrisuri (art. 169-171 C. pr. pen.)	170
<i>Secțiunea a VI-a. Expertiza și constatarea (art. 172-191 C. pr. pen.)</i>	170
1. Constatarea [art. 172 alin. (9), (10), (12) C. pr. pen.].....	170
2. Expertiza (art. 172-183 C. pr. pen.).....	171
3. Expertiza medico-legală psihiatrică (art. 184 C. pr. pen.)	174
4. Autopsia medico-legală	175
5. Exhumarea (art. 186 C. pr. pen.)	176
6. Autopsia medico-legală a fătului sau a nou-născutului (art. 187 C. pr. pen.).....	176
7. Expertiza toxicologică (art. 188 C. pr. pen.).....	176
8. Examinarea medico-legală a persoanei (art. 189 C. pr. pen.).....	176
9. Examinarea fizică (art. 190 C. pr. pen.).....	177
10. Expertiza genetică judiciară (art. 191 C. pr. pen.)	177
<i>Secțiunea a VII-a. Cercetarea locului faptei și reconstituirea</i> <i>(art. 192-195 C. pr. pen.).....</i>	178
<i>Secțiunea a VIII-a. Fotografiera și luarea amprentelor suspectului,</i> <i>inculpatului sau a altor persoane</i>	179
<i>Secțiunea a IX-a. Mijloace materiale de probă.....</i>	180
<i>Secțiunea a X-a. Comisia rogatorie și delegarea</i>	180

TITLUL V. MĂSURILE PREVENTIVE ȘI ALTE MĂSURI PROCESUALE	182
Capitolul I. Măsurile preventive	182
<i>Secțiunea I. Reținerea</i>	185
<i>Secțiunea a II-a. Controlul judiciar și controlul judiciar pe cauțiune</i>	186
<i>Secțiunea a III-a. Arestul la domiciliu</i>	190
<i>Secțiunea a IV-a. Arestul preventiv</i>	195
<i>Secțiunea a V-a. Încetarea de drept, revocarea și înlocuirea măsurilor preventive</i>	202
<i>Secțiunea a VI-a. Dispoziții speciale privind măsurile preventive aplicate minorilor</i>	207
Capitolul II. Aplicarea provizorie a măsurilor de siguranță cu caracter medical	210
<i>Secțiunea I. Obligarea provizorie la tratament medical</i>	210
<i>Secțiunea a II-a. Internarea medicală provizorie</i>	212
Capitolul III. Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii	214
<i>Secțiunea I. Măsurile asigurătorii</i>	214
<i>Secțiunea a II-a. Restituirea lucrurilor</i>	219
<i>Secțiunea a III-a. Restabilirea situației anterioare</i>	220
TITLUL VI. ACTE PROCESUALE ȘI PROCEDURALE COMUNE	222
Capitolul I. Citarea, comunicarea actelor procedurale și mandatul de aducere (art. 258-267 C. pr. pen.)	223
<i>Secțiunea I. Citația</i>	223
<i>Secțiunea a II-a. Mandatul de aducere</i>	229
Capitolul II. Termenele	231
Capitolul III. Cheltuielile judiciare.....	235
Capitolul IV. Nulitățile	236
<i>Secțiunea I. Nulitățile absolute</i>	237
<i>Secțiunea a II-a. Nulitățile relative</i>	242
Capitolul V. Amenda judiciară	246
BIBLIOGRAFIE	249

CUVÂNT-ÎNAINTE

Literatura juridică academică s-a îmbogățit cu o lucrare didactică de referință în materia procedurii penale. Cel care a împins înainte lucrurile predă această disciplină și pot să confirm că studenții au ce învăța de la un asemenea izvor.

Am apreciat modul clar și curgător al textului, care vine să acopere cu siguranță modul în care problematica dezbătută a fost adusă la cunoștința auditoriului prin exprimarea verbală. Textul pe care l-am parcurs în lectură denotă că autorul știe să scrie dar și să vorbească ce trebuie.

Am prețuit curajul tineresc al autorului care se manifestă în ultimul alineat al prefetei sale. Este clar că simțul critic nu-i lipsește. Bate unde e nevoie, pentru că adevărul științific nu trebuie să fie niciodată bâlbâit. Sfaturi de viitor: „Suflecă-ți mânecile și treci la treabă; pune pe hârtie și cea de-a doua parte a acestui început!” Sunt sigur că o asemenea lucrare va netezi drumul autorului spre grade didactice mai înalte. Cine a scris și profesază de la catedră un asemenea curs merită un grad de conferențiar și deschide perspective și mai înalte pentru viitor.

Consider că succesul de librărie va fi cel corespunzător, pentru că nu numai studenții cărora li se adresează direct cele scrise vor fi lectori interesați, dar cu siguranță multe persoane din lumea juridică vor dori limpezirea corectă a anumitor instituții și normări din domeniul dreptului procesual prin găsirea unor lămuriri în textele cărții comentate.

În încheierea acestui cuvânt-înainte încerc trei urări sau rugăminți, care se duc în trei direcții diferite.

Prima merge, așa cum e firesc, către autor. Scurt și fără posibilitate de refuz. Aștept cu nerăbdare volumul II. Iar pe deasupra am o dorință la care nu accept schimbare: „Cuvântul-înainte să-mi aparțină și la următoarea apariție!”

A doua mea dorință se adresează în primul rând celor chemați să învețe procedura penală de la autor. Este vorba despre studenții care doresc să fie bine pregătiți, dar pentru care cartea lor de căpătâi să fie lucrarea despre care scriem.

În sfârșit, cititorului care întâmplător ia cartea aceasta în mână, din interes sau curiozitate, îi doresc un singur lucru: „lectura să îi fie plăcută, iar dacă e posibil și utilă!”

În final, transmit tuturor cititorilor rândurilor de mai sus sincerele mele urări de mai bine.

Prof. univ. dr. Nicolae Volonciu

PREFAȚĂ

Lucrarea *Drept procesual penal* este construită pe dispozițiile legale în ordinea în care sunt prevăzute în Codul de procedură penală intrat în vigoare la 01 februarie 2014 (Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală – publicată în M. Of. nr. 515 din 14 august 2013).

Având în vedere că pe rolul instanțelor de judecată, față de dispozițiile procesual penale s-au ridicat foarte multe excepții de neconstituționalitate (peste 56), iar Codul de procedură penală a fost supus unor frecvente intervenții legislative și anume două legi și opt ordonanțe de urgență ale Guvernului României, la elaborarea lucrării s-a ținut seama de toate completările și modificările efectuate de legiuitor.

Lucrarea poate fi folosită de către studenții din anul III din cadrul Facultăților de drept, iar în cuprinsul acesteia au fost examinate cele șase titluri din partea generală, și anume: Titlul I – Principiile și limitele aplicării legii procesuale penale; Titlul II – Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal; Titlul III – Participanții în procesul penal; Titlul IV – Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii; Titlul V – Măsurile preventive și alte măsuri procesuale și Titlul VI – Acte procesuale și procedurale comune.

În analiza dispozițiilor legale am căutat să arăt opiniile unor autori consacrați din literatura de specialitate, cât și practica judiciară a instanțelor de judecată (judecătorii, tribunale, curți de apel, Înalta Curte de Casație și Justiție) și deciziile Curții Constituționale a României.

Prezentul curs poate reprezenta un instrument de lucru pentru studenți în cadrul pregătirii individuale, dar acesta nu este suficient, pentru că trebuie aprofundate și alte surse de pregătire (literatura de specialitate, reviste de specialitate, repertorii de practică judiciară și eventualele modificări ale legislației procesual penale).

În speranța unor modificări legislative ale Codului de procedură penal, cel puțin a articolelor constatate neconstituționale, lucrarea prezintă și ajutor studenților ce vor să pătrundă în dispozițiile procesual penale, pentru a înțelege clar problemele pe care le ridică aceste norme legale, iar aplicarea lor corectă de toți participanții în cadrul procesului penal (în primul rând, a organelor judiciare) pot face ca dreptatea și adevărul să învingă.

Autorul

ABREVIERI

alin. – alineat (ul)
art. – articol (ul)
B. Of. – Buletinul Oficial, Partea I
B.J. – Buletinul Jurisprudenței
c. – contra
C. civ. – Codul civil
C. pen. – Codul penal
C. proc. civ. – Codul de procedură civilă
C. pr. pen. – Codul de procedură penală
C.A. – Curtea de apel
C.E.D.O. – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
compl. DCD– Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală
compl. RIL – Completul competent să judece recursul în interesul legii
dec. – decizia
dec. pen. – decizia penală
Ed. – Editura
ed. – ediția
etc. – *et caetera* („și celelalte”)
H.G. – hotărârea Guvernului
I.C.C.J. – Înalta Curte de Casație și Justiție
înch. – încheierea
J.O. – Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
Jud. (sect.) – Judecătoria (sectorului)
lit. – litera
NCP – Noul Cod penal
NCPD – Noul Cod de procedură penală
M. Of. – Monitorul Oficial al României, Partea I
n.n. – nota noastră
nr. – numărul
O.G. – ordonanța Guvernului
O.U.G. – ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit. – opera citată
p. – pagina
parag. – paragraf (ul)
pct. – punct (ul)
sent. – sentința
sent. pen. – sentința penală
ș.a. – și altele/și alții
Trib. – Tribunalul
urm. – următoarele
vol. – volumul

TITLUL PRELIMINAR

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND PROCEDURA PENALĂ ȘI PROCESUL PENAL

Secțiunea I

Activitatea judiciară penală în România

Activitatea judiciară penală din România se înscrie în paradigma respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei având ca finalitate asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei prevăzute, în principal, în următoarele documente: Carta internațională a drepturilor omului, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, Convenția Organizației Națiunilor Unite asupra drepturilor copilului și Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, precum și pentru garantarea respectării Constituției și a legilor țării¹.

Astfel, așa cum se precizează și în Legea nr. 304/2004 organizarea judiciară are ca obiectiv de bază asigurarea respectării drepturilor la un proces echitabil și judecarea proceselor de către instanțele judecătorești în mod imparțial și independent de orice influențe externe. În dispozițiile constituționale (art. 124-125 și art. 131-132) se arată că justiția se realizează prin instanțele judecătorești stabilite prin lege unde judecătorii sunt independenți și se supun numai legii, iar procurorii în activitatea judiciară reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

Față de aceste aspecte, putem arăta că activitatea judiciară penală este realizată de către organele specializate ale statului și anume: organele de cercetare penală, procurorul, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară și instanțele judecătorești. În afara organelor judiciare în procesul penal mai participă părțile (sunt subiecți procesuali care exercită sau împotriva cărora se exercită o acțiune judiciară – inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente), subiecții procesuali principali (suspectul și persoana vătămată) cât și alți subiecți procesuali (martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum și orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale).

Secțiunea a II-a

Procesul penal – noțiune, scop, fazele procesului penal

Activitatea judiciară penală se desfășoară atunci când din punct de vedere al dreptului penal substanțial s-a săvârșit o infracțiune, în sensul că aceasta este prevăzută de

¹ Constituția României, publicată în M. Of. nr. 233 din 21 noiembrie 1991, precum și legea de revizuire nr. 429/2003 Capitolul VI referitor la autoritatea judecătorească și Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, publicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005, cu ultima modificare prin O.U.G. nr. 12 din decembrie 2019.

legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o, fiind singurul temei al răspunderii penale (art. 15 C. pen.¹).

Prin Codul de procedură penală² sunt reglementate activitățile pe care le realizează organele judiciare în activitatea lor în cazul săvârșirii unei infracțiuni și care constituie conținutul formal al procesului penal.

Din păcate, Codul de procedură penală intrat în vigoare la 1 februarie 2014 a suferit diverse modificări prin alte 9 legi sau ordonanțe de guvern, însă mai grav, a fost constatată neconstituționalitatea mai multor dispoziții procesuale în peste 56 de decizii.

Dispozițiile de procedură penală, așa cum se arată în art. 1 din Cod, prezintă normele de procedură penală ce reglementează desfășurarea procesului penal și a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală.

Trebuie menționat faptul că dispozițiile din Codul de procedură penală se aplică în cazul săvârșirii oricărei infracțiuni, incluzând aici și procedurile speciale, cum ar fi: acordul de recunoaștere a vinovăției, contestația privind durata procesului penal, procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice, procedura în cauzele cu infractorii minori, procedura dării în urmărire, procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri, procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare, procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării, procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală cât și normele de procedură care sunt stipulate în alte legi cu privire la anumite infracțiuni având ca exemplu Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri³, unde în art. 19-21 se face referire la dispozițiile procedurale.

Întrucât în Codul de procedură penală procesul penal este reglementat prin dispoziții procesuale cât și procedurale, el reprezintă de fapt o ramură distinctă a dreptului procesual penal și anume⁴ *reprezintă o activitate reglementată de lege, desfășurată de organele judiciare anume desemnate în acest scop cu participarea părților, a subiecților procesuali principali și a altor subiecți procesuali, având ca scop constatarea existenței sau nu a infracțiunilor, precum și garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți în procesul penal.*

Putem spune că procesul penal are ca **scop imediat** constatarea săvârșirii unor fapte ce constituie infracțiuni și strângerea probelor necesare pentru a vedea dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată. Prin săvârșirea unei infracțiuni se ajunge la un conflict de drept ce constituie obiectul juridic al procesului penal. Mai putem arăta faptul că procesul penal are și un **scop mediat** constând în garantarea drepturilor părților și a celorlalți

¹ Codul penal adoptat prin Legea nr. 286/2009 și pus prin aplicare prin Legea nr. 187/2012 – M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012.

² Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesuale penale – M. Of. nr. 515 din 14 august 2013.

³ Publicată în M. Of. nr. 163 din 06 martie 2014.

⁴ Majoritatea autorilor din literatura de specialitate dau o definiție asemănătoare. I. Tanovicianu, V. Dongoroz, *Tratat de drept penal și procedura penală*, vol. IV, ed. a II-a, București 1947; Gr. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007; Gh. Mateuț, *Procedura penală – Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 25.

participanți în procesul penal, astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale legii și a dispozițiilor Uniunii Europene în materie procesual penală.

Având în vedere că procesul penal presupune o activitate judiciară complexă, acesta se desfășoară în cazul săvârșirii unei infracțiuni pe mai multe etape necesare și succesive ce constituie faze ale procesului penal.

Astfel, în cadrul procesului penal avem cuprinse patru faze: urmărirea penală, camera preliminară, judecata și punerea în executare a hotărârilor penale.

În *faza de urmărire penală* se procedează la diferite activități care au ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată [art. 285 alin. (1) C. pr. pen.].

În *faza camerei preliminare* obiectul acestei proceduri îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală (art. 342 C. pr. pen.). Trebuie să arătăm că este una din fazele procesului penal întrucât în cadrul acesteia se parcurg mai multe etape în care pot fi exercitate drepturile procesuale ale părților având în vedere aici și dispozițiile Deciziei Curții Constituționale nr. 641/2014¹, potrivit căreia aceasta este o fază filtru până la faza de judecată în care participanții procesuali participă la procedură și pot administra probe.

În *faza de judecată*, instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecării cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzelor în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii [art. 349 alin. (1) C. pr. pen.]. Și în această fază rolul judecătorului este esențial, el exercitând un rol activ în vederea aflării adevărului și al respectării dispozițiilor legale, iar procedurile desfășurate trebuie să aibă un caracter echitabil.

În *faza de executare a hotărârilor penale*, după ce rămân definitive ele devin executorii și sunt puse în executare. Facem precizarea că hotărârile nedefinitive sunt executorii doar atunci când legea dispune acest lucru. În cadrul procesului penal apar *raporturi juridice procesual penale* specifice acțiunii penale care sunt de fapt raporturi procesuale între părți sau între părțile în proces și organele judiciare (exemplu luarea unei măsuri preventive). Pot exista și raporturi procesuale civile, adiacente acțiunii civile atunci când se exercită alături de acțiunea penală în cadrul procesului penal (are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale).

Raportul juridic procesual penal poate avea ca structură anumite elemente și anume: 1. Subiecții raportului juridic care sunt participanții la procesul penal și anume, statul reprezentat de organele judiciare, părțile, subiecții procesuali principali, avocatul, precum și alți subiecți procesuali; 2. Conținutul raportului juridic procesual penal care se referă atât la drepturile cât și la obligațiile participanților în procesul penal; 3. Obiectul raportului juridic care întotdeauna se referă la stabilirea existenței sau inexistenței raportului de drept penal substanțial ce se soluționează prin activitatea judiciară. Trebuie arătat faptul că aceste raporturi juridice procesual penale au trăsături specifice, și anume: sunt de

¹ Publicată în M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014.

autoritate, iau naștere, de regulă, fără voința părților (cu excepția infracțiunilor unde punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate – art. 295 C. pr. pen.); în majoritatea raporturilor, unul dintre subiecți este un organ judiciar.

Secțiunea a III-a **Știința dreptului procesual penal**

Știința dreptului procesual penal este o ramură distinctă a sistemului nostru de drept având un caracter autonom și nu se rezumă la o acumulare de cunoștințe a normelor de procedură penală, ci din contră, studiază elementele comune ale normelor ce reglementează desfășurarea procesului penal, stabilește anumite concepte fundamentale referitoare la acțiunea penală, la probe, mijloace de probă, acte și măsuri procesuale, precum și conexiunea dintre acestea.

Prin acest studiu, se cercetează din punct de vedere teoretic modul de aplicare a normelor procedurale în spațiu și timp, interpretarea lor, principiile fundamentale, competența, probele, iar atunci când se constată că reglementarea acestor norme nu este corespunzătoare se pot face propuneri *de lege ferenda* avându-se în vedere și studiul practicii judiciare în aplicarea acestor norme.

Codul de procedură penală, prin adoptarea sa a fost sistematizat în Partea generală (art. 1-284) și Partea specială (art. 285-603).

Ca obiect al reglementării procesului penal, putem arăta că acesta îl reprezintă normele de procedură penală care asigură exercitarea eficientă a atribuțiilor organelor judiciare, cu garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți în procesul penal, folosindu-se mai multe metode, cum ar fi: metoda istorică, analiza și sinteza, inducția și deducția.

Facem precizarea că obiectul procedurii penale îl constituie procesul penal (reprezintă o activitate judiciară concretă prin care se aplică legislația penală), dar nu se confundă cu acesta întrucât procedura penală este cea care stabilește activitățile și regulile de desfășurare a activităților și anume: care sunt organele judiciare (art. 30 C. pr. pen.), atribuțiile și competența acestora, care sunt drepturile și îndatoririle organelor judiciare, precum și a părților și a tuturor participanților din proces. Mai menționăm faptul că aceste reguli sunt de strictă interpretare, indiferent în ce fază a procesului penal ne aflăm.

Deși normele de procedură penală au un caracter autonom, analizându-le din punct de vedere al științei dreptului procesual penal, putem arăta că acestea au legătură și cu alte științe, cum ar fi: teoria generală a dreptului (ale cărei norme stau la baza majorității științelor juridice) sau legătura cu criminalistica care întotdeauna se desfășoară pe baza și în conformitate cu normele de procedură penală (ascultarea suspectului, inculpatului, a martorilor, efectuarea unor percheziții, a reconstituirii). De asemenea, putem arăta legătura dreptului procesual penal cu medicina legală, prin constatările sau expertizele medico-legale dispuse conform normelor de procedură penală, care relevă aspecte importante ale probatoriului (autopsia medico-legală, examinarea medico-legală, exhumarea, examinarea fizică, expertiza genetică judiciară). O legătură strânsă există și cu psihiatria judiciară (art. 184 C. pr. pen. efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice) cât și cu

psihologia judiciară având în vedere modul de audiere a suspectului sau inculpatului sau a martorilor.

Din punct de vedere al științei dreptului procesual penal arătăm că izvoarele acesteia semnifică de fapt sursele, originea, factorii de determinare și crearea dreptului.¹

Ca izvor principal al dreptului procesual penal avem Constituția care este legea fundamentală ce stabilește reguli cu caracter general cât și Codul de procedură penală, care cuprinde aproape totalitatea normelor care organizează și sistematizează activitatea procesuală.

Mai putem arăta aici că sunt izvoare ale dreptului procesual penal și Codul penal în dispozițiile referitoare la renunțarea aplicării pedepsei și amânarea aplicării pedepsei (art. 80-90 C. pen.) și lipsa plângerii prealabile și împăcarea părților (art. 157-159 C. pen.).

Izvor al dreptului procesual penal mai poate fi și Codul de procedură civilă ce conține dispoziții aplicabile procesului penal, cum ar fi art. 952 referitor la sechestrul asigurător sau cu privire la soluționarea acțiunii civile în cadrul procesului penal privind răspunderea civilă delictuală prevăzută de art. 1349 C. civ.

Atât legile cât și Ordonanțele de urgență ale Guvernului sunt considerate izvoare ale dreptului procesual penal precum și Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

Mai pot fi izvoare ale dreptului procesual penal deciziile Curții Constituționale, tratatele Uniunii Europene, celelalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual penală, precum și ale pacte și tratate privitoare la drepturile fundamentale ale omului în care România este parte.

Chiar dacă practica judiciară nu constituie un izvor de drept ea poate influența dreptul procesual penal, în vederea îmbunătățirii normelor procedurale.

Normele de procedură penală în general sunt clare, iar atunci când este cazul ele explică și anumiți termeni [art. 41 alin. (2) prin locul săvârșirii infracțiunii se înțelege locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în total sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia].

Astfel, prin interpretarea normelor procedurale putem cunoaște care sunt limitele fiecărei reglementări și care pot să asigure buna desfășurare a procesului penal. În funcție de cine face interpretarea, putem avea: o interpretare legală – se face prin norme juridice de cel care a emis aceste norme [exemplul arătat la art. 41 alin. (2) C. pr. pen.]; o interpretare judiciară pe care o fac organele ce instrumentează o cauză penală și o interpretare doctrinară care nu este obligatorie și care se poate face de cei care analizează din punct de vedere teoretic normele procesual penale.

Cu privire la interpretarea judiciară arătăm faptul că se poate aplica regula *in dubio pro reo* ori de câte ori după administrarea întregului material probatoriu orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului [art. 4 alin. (2) C. pr. pen.].

Așa cum prevede legea procesual penală în art. 13, aceasta se aplică în procesul penal actelor efectuate și măsurilor dispuse de la intrarea ei în vigoare și până în momentul ieșirii din vigoare, cu excepția situațiilor prevăzute în dispozițiile tranzitorii și se aplică pe teritoriul României, cu excepțiile prevăzute de lege.

¹ I. Ceterchi, I. Craioveanu, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Ed. All, București, 1996, p. 52.